

Podlimbarski:

Pisatelja Janka Ručigaja prvi honorar.

Ko je dobil pisatelj Janko Ručigaj letošnjo zimo najvišjo pisateljsko nagrado, kar jih je bil kdaj prejel, in je vesel takšnega uspeha začel graditi ob ulici Dobrega kredita lastno vilo, se je živo spomnil svojega prvega honorarja, ki ga je prejel pred šestintridesetimi leti. Služil je takrat v večjem, že večinoma ponemčenem mestu kot računski podčastnik ali manipulant. Ručigaj je bil tiste davne čase pri škadronu važen faktor; z njim je vsak računal in on je vse zaračunal, kar treba za dragonce in njih konje. Ta častni posel je dosegel vsled svoje učenosti, katere si je bil v šolah kolikor toliko nabral, preden so ga poklicali k vojakom. Baš tolika je bila njegova učenost, da je rodila v njem neko slovstveno srbečico, ki se rada zbudi v mladem, s fantazijo obdarjenem, za vsako lepoto in nelepoto dovtetnem človeku, ako se čuti nesrečnega in čita lahkokrile romane. In teh je prečital Ručigaj cele kope. Njegova duša je bila razdeljena na dve plati: ena plat je plavala v mučni skrbi za vojaški blagobit, druga v slasti zaužitih romanov. Iz njih si je nakavkljal tekom let precej romantičnih nazorov, ki so silili pri vsaki priliki in nepriliki na dan. Kot kapitanov pisar je užival pri oddelku primeren ugled; vsem je veljal za junaka peresa, kar je tudi bil, za najnižji privesek vojaškega birokratizma, za potrebno zlo. Moštvo se ni treslo pred njim, a uvaževalo ga je, pozdravljalo ga ni tako okorno in strumno kakor častnike, nihče ni ostolbenel pred njegovim pogledom, nikomur ni zastala sapa ob njegovem grmečem glasu. Tovariši podčastniki so ga spoštovali zaradi njegove dovtipnosti in izobraženosti, strmeli so ob njegovi smeli prosveti in zijali so vanj, kadar je pri radovanki v posebni kantinski sobi razvijal nazore, ki jih vselej ni bilo mogoče spraviti v sklad z vojaškimi predpisi. Polkovni adjutant, ki je moral natančno prečitati vsako vlogo, došlo v adjutanturo, ga je nekoč polkovniku označil za svobodomisleca, ker predrzen se mu je zdel široki slog in vihrava misel Ručigajevih spisov.

Njegova nadarjenost ga pri vojaki ni mogla dvigniti kvišku, šla je za njim kot neko sladko breme. Ob urah, ko je smel tajno razprostrti peroti svoje domišljije, je srkal iz nje tolažbo in neke

nade na bodočnost, v službi pa je liki coklja ovirala polet njegove razbrzdane duše, hrepeneče po vse drugačnih poslih.

Na novega leta dan 1878. leta je sedel Ručigaj ob sedmih zjutraj pri pisalni mizi in pisal v dnevno raportno knjigo, kaj se je zgodilo od prejšnjega dne posebnega in važnega pri oddelku. Za njim je stal dnevni korporal Smuk, ki je prišel javit, kaj je novega pri četah.

„Dragonca Čepona 4. čete je privedla snoči patrola pijanega v vojašnico. Dopoldne je dobil dovoljenje, da gre na kolodvor po svoj kovčeg. Šel je in ni se vrnil. Gospod četnik Skok so poslali patrolo za njim. Sedaj se Čepon nahaja v zaporu,“ je raportiral korporal.

„Torej ob enajstih k raportu z njim!“ je velel Ručigaj ter zapisal dogodek v knjigo. Dovršivši svoje jutranje poročilo, je poslal knjigo kapitanu. Potem si je prižgal pipo, legel v posteljo in se poglobil v roman, ker se ni maral precej na novega leta dan lotiti ogromnih del, ki jih treba izvršiti po letnem zaključku. Do desetih je čital. Tedaj mu je kapitanov služabnik prinesel ukaz, naj pride ob enajstih tudi on k raportu zaradi dragonca Čepona, o katerem je prišla od mestne policije ovadba, da je včeraj popoldne na časti razžalil mestnega policaja Pikelmuca. Ta vest je manipulanta jezila. Čepon mu je s svojim neprevidnim, celo zločinskim korakom pomnožil pisarska dela. Ob enajstih je torej stal pri raportu, kjer je zvesto vlekel na uho, kaj pripoveduje skesani grešnik kapitanu o svojem včerajšnjem pustolovstvu. Kapitan je izpraševal mirno, nič razdraženosti ni bilo v njegovih besedah, ker pregrešek je bil tak, da on ni imel oblasti soditi in kaznovati ga, marveč je spadal v višjo pristojnost. Ručigaj je moral ves dogodek natančno vedeti in proučiti, ker je trebalo o njem spisati kazensko prijavo (species facti) in jo predložiti polkovniku, ki po svoji uvidnosti in pravici ali sam kaznuje grešnika, ali ga pa izroči vojaškemu posadnemu sodišču. Po končanem raportu je ukazal kapitan manipulantu, naj popoldne pokliče Čepona v pisarno, naj ga zasliši še enkrat in naj potem sestavi natančno kazensko prijavo, ki naj mu jo prinese drugi dan v podpis.

Dolgo je tisto popoldne poslušal Ručigaj izpoved Čepona, stoječega v spremstvu dnevnega korporala v škadronski pisarni, preden se je njegova misel jasno zarila v vse posameznosti kaznivega dejanja. Obdolženec je pred podčastnikom svobodneje govoril o svojem prestopku nego pred kapitanom; razžaljenje policaja Pikelmuca je slikal kot nedolžno šalo, s katero je hotel potegniti

človeka, ki je delal red, ne da bi ga bil kdo klical v družbo. Čim prostodušneje je govoril dragonec, tem zanimivejši se je zdel dogodek Ručigaju, na čigar romantike polno glavo je vsako burkasto dejanje silno vplivalo. Ko si je bil na dobljenih podatkih sestavil ves osnutek kazenske prijave, je poslal Čepona nazaj v zapor, sam pa je poslal v kantino po okrepilo za večerno delo. Šetajoč po sobi je ob litru vina premislil svojo nalogo. Ko je zadnjič predložil polku kazensko prijavo o dragoncu Janezu Buzakljunu, ki je bil svojemu tovarišu izmaknil nekaj denarja, je slučaj obdelal prepovršno, zato so iz polkovne pisarne poslali škadronu nos, mu vrnili spis in Ručigaj je moral pisati iznova. Nocoj hoče posvetiti v stvar z bengalično lučjo, in če treba pisati do jutra. Tako je bil ustvarjen Ručigaj, da so mu vinski duhovi pri priliki zdramili vso tisto duševno navlako, s katero mamijo romanopisci svoje čitatelje: živahni slog ter vihravi in široki način pripovedovanja. Sedel je k mizi, odprl zavoro izpod svoje bujne fantazije in pisal nastopno:

Kazenska prijava.

Gotard Čepon, s Kurjega brda, 20 let star, katoličan, samec, 1877. leta potrjen, dragonec, služi prvo leto, se je učil na ljudski šoli, zna slovenski brati in pisati in je na vojne članke zaprisežen.

V jutro Silvestrovega dne je dobil Čepon veselo novico, da leži zanj kovčeg na kolodvoru. Ob desetih, ko so bili konji že objahani in v konjušnici vse opravljeno, mu je dovolil četnik Skok, da gre po svojo pošiljatev. Pripasal si je sabljo, pogledal se v zrcalu za dva krajcarja, pa hajdi po kovčeg. Nič se ni domislil, da bi zgrešil pot na kolodvor, čeprav jo je premeril samo enkrat, namreč meseca oktobra, ko je šel v veliki družbi novincev s kolodvora v vojašnico. Takrat je bil razposajen in vinjen, kakor bi šel z ženitovanja v hišo vojaških muh. Toda ta pot ni bila tako ravna. V bližini vojašnice se je še izpoznal, ko pa je zavil krog neke cerkve in zagledal pred seboj gozd široko razraslega drevja, ves pometen in preprežen z gladkimi poti, se mu je svet tako zmešal, da naprej ni vedel, nazaj ni znal. Prekoračil je tisti park in njegovo oko je zadelo ob nove vrste dolgih in visokih hiš. Na levo in desno same ulice, zdaj pa človek razsodi, katera bo prava. Kupil si je viržinko, da bi kazal blagostanje in imenitnost ter s slamo za ušesom zbujal spoštovanje do našega polka. Popraševal je ljudi po poti; pa vsak ga ni hotel razumeti, ker po nemški se Čepon ne zna udariti. Kdor je pomiloval njegovo zmoto in zadrego, mu je kazal na levo, na

desno in naravnost. Pripetilo se je dvakrat, da je ubirajoč ulice, soteske in zagate, prišel prav na tisti trg, ki ga je bil že prej premeril. In zdelo se mu je, da se vrti kakor zvezda v vsesvetnem prostoru in množice gledajo nanj, zakaj Gotard Čepon je čvrst fant, njegove pravilne in prijetne lične poteze vlečejo poglede fabriških deklet nase. Lahko bi vprašal policaje, ki so se dolgočasili na vseh oglih, po pravi poti, toda Čepon ne ljubi policajev, odkar ga je preteklo jesen v Ljubljani, preden so ga bili vdeli v vojaški stan, ukajočega po mestu, mož te bire vteknili čez noč v zapor. Tu in tam je postal pred trgovino in se zazrl v lepo izložbo novoletnih daril. Prijetno se mu je zdelo to ogledovanje, ker dolgo že ni bil tako prost kakor danes, ko so ga izpustili za kratko uro iz hiše pokore na svobodo. Naposled je naletel na dve ženski, ki sta šli v njegovi smeri in sta govorili slovenski. Vprašal ju je za pravo pot in ena tistih ga je napotila nanjo. „Idite, brhki vojak, naprej za nosom! Glejte, to ravno pot zapira velika rumenkasta hiša. Vidite? V treh minutah zadenete obnjo. Tista je kolodvor,“ je rekla mlajša tistih žensk, mu pokazala s prstom in se mu šegavo posmejala. Čeponu je odleglo, prijazno se je zahvalil za točno navodilo ter nadaljeval pot, vedno zroč na kolodvor, da bi mu ne ušel izpred oči. Ženski sta šli z njim in spotoma jima je vse povedal, kako in kaj: pisali so mu z doma, za Božič so mu poslali nekaj denarja, in zdaj gre še po kovčeg, ki bo poln jabolk in prekajenega mesa.

Tedaj je rekla starejša ženska: „Ti, junak, ugajaš mi, kolikor te je med rdečo kapo in svetlimi škornji. Toda sedaj ne dobiš na kolodvoru ničesar. Ali ne slišiš, da zvoní poldne?“

„Poldne?“ se je začudil naš dragonec. „Morda pa še ni. V mestu vedno zvone, da več zaslužijo.“

„Res je poldne. Le poglej: nekateri moški gredo odkritih glav. Železniška skladišča sedaj zapirajo. Čakati moraš do dveh.“

Čepon si je popravil čepico, udaril s sabljo ob tla ter zaklel.

„Dolga bo,“ je zazvonkljala mlajša ženska v vojakov obraz, trd, rdečkast in gladek, kakor bi bil izklesan iz kraškega marmorja. Njeni nosni krilci sta poigravali v veseli nagajivosti.

„Kdo je ob enajstih nakrmil mojega Ezava?“ je glasno mislil dragonec, dvignivši glavo, kakor bi v višavah iskal vzrokov za hitri potek časa.

„Kdo je Ezav?“ je sladko vprašala starejša ženska.

„Moj konj,“ je zagrmel Čepon, ki ima navado glasno govoriti. „Polovica mojega življenja mi mora biti, tako so me učili to zimo.“

Jaz in on, oba morava služiti do zadnje kapljice krvi cesarju in državi. Sakra!“

Ženski sta se prestrašili in starejša je zalepetala: „Moj Bog, tvoj konj se je že oglasil, ko je videl, da žro njegovi tovariši oves. Gotovo je dobil požrešni Ezav svojo lečo. Čas je, da poskrbiš za svoj obed.“

Na takšne malone veleizdajalske besede dragonec ni odgovoril.

Ona pa je tolažilno nadaljevala: „Pusti konja v nemar, hrabri branitelj domovine, in stopi z nama v to-le gostilno. Medve sva zaposleni v predilnici, precej tu doli za oglom in semkaj hodive na kosilo.“

Nato se je posladkala mlajša: „Opoldne treba jesti.“ Te dobre in umestne besede so se prijele Čepona kakor svilnata obleka ženskega telesa. Obšla ga je želja po slastnem prigrizku, prevzela ga je ženska bližina.

Postali so pred vrati, poleg katerih je na tabli, viseči na zidu, naslikanih mnogo dobrih stvari, ki mimogredočim sladkosnedežem zbujaajo potoke slin. Tudi naš dragonec se je vdal omami višje gastronomije ter stopil za ženskama. V hiši tolažbe in užitka jih je objela prijetna gostilniška toplota, udaril jim je v nosove vonj po pečenki in omakah. Stisnili so se ob konec dolge mize, kjer je bil za delavki rezerviran prostor. Dali so si prinesiti obed in Čepon je naročil vina. Precej dolgo se ni mogel razveseliti, ker neprestano mu je ležala na duši skrb za Ezava. Ali je dobil svojo polno porcijo krme, ali mu tisti zanikarni študent, ki ima poleg njega svojo Diano, ni utrgal pest ovsu in ga primeknil svoji kobili? Še le pri drugem poliču je prižuborela neka sreča v njegovo srce; prijetno in toplo mu je postalo sedečemu med ženskama, ki sta se s svojima kolena dotikali njegovih; tako na tesnem so morali obedovati. Vnel se je kratkočasen, iskren pogovor in kmalu je vojak vedel, da se starejša ženska imenuje Agata in je teta za pet let mlajše Jerice. Na sv. Silvestra popoldne se v tovarni ne dela, zato sta prosti in se lahko pobavita s človekom, ki je dobre volje. In udobrovoljil se je Čepon. Vino mu je udarilo v glavo, postal je preširen, ker dolgo že ni užival tako blagoslovljene prostosti. Zdelo se mu je, da je danes izpuhtel iz njega ves vonj po konjušnici, ki je sicer z devetimi konjskimi silami udarjal iz njegove obleke. Pozabil je na svojega Ezava, ki mu je skraja kakor angel varuh migal iz daljave in ga svaril pred grehom.

Čepon je dal postaviti predse tretji polič vina. Nalival je ženskama, ki sta kmalu zagoreli v lica. Slekli sta jopi in dragonec je

videl, da se je začela Agata že nekoliko sušiti, dočim je bila Jerica podobna svežemu jabolku. Obe sta se mu zdeli lepo vzrasli in vsega zanimanja vredni. Okrenil in posmejal se je zdaj na desno, zdaj na levo. Prijala mu je ženska družba, saj odkar je bival tam na drugem koncu mesta, še ni govoril s prijaznim človekom, nikar pa z žensko.

Mnogo gostov je prišlo h kosilu; nekaj jih je tudi še po obedu ostalo v gostilni. Pri mizi, kjer je sedel Čepon z delavkama, je posedelo več moških. Dragonec je tudi to družbo udostojil svojih pogledov; zaziral se je vanjo, kakor bi razbiral, kaj ta ali oni velja v življenju. Največ važnosti si je lastil srednjeleten mož v policijski uniformi; njegove bodeče oči so neprestano švigale po vseh navzočih, ko da iščejo koga in pazijo na red, ali pa presojuje goste in dele tja hvalo, sem grajo. To je bil policaj Pikelmuc. Blizu njega je sedel možak v delavski bluzi, še mlad, krepak, šaljiv in zajedljiv. Spravil je mnogo burk na dan, katerim se je smejalo celo omizje; tudi mogočnega Pikelmuca so motile v njegovem opazovanju, včasih se jim je prisiljeno posmejal, kakor bi rekel z visokega stola doli: Dobro je za naše velikaštvo, dokler se ljudstvo zabava s smešnicami. Šaljivcu nasproti je sedel postaven, čedno oblečen mož s temno-rdečim izrastkom na licu; ta bula je zelo kazila njegov lakajski obraz, ki je razodeval dobro življenje. Mož je kazal veliko radovednost in talent za občudovanje vsakovrstnih burk in smešnic. Najmanj je v pivski družbi predstavljal majhen, gobast možic, zakaj pil je merico žganja, dočim so imeli vsi drugi vino pred seboj. Njegova glava je bila neprimerno velika in do rdečkasto zalitih oči porasla s sršasto brado. Podpiral jo je z razprtimi prsti desnice, levico je skrival pod mizo. Venomer je nekaj godrnjal v mizo zdaj nemški, zdaj slovenski in tudi v nekem drugem nerazumljivem jeziku. „To-le žganjče cedim že celo uro, a lahko bi pil vino in jedel pečenko, pa nočem, ker danes je petek in post,“ je renčal. Hotel je menda opomniti družbo, da je tudi on tukaj in se spodobi, da se kdo zмени zanj in ga počasti s prijazno besedo. Ker nihče ni uvaževal teh bogaboječih besed, je dvignil glavo, poškilil po gostih, potrkal z roko po mizi ter hripavo nadaljeval: „Denarja imam več, ko vi vsi skupaj in dekleta me imajo rada, oh, rada! Tudi takšno lahko dobim, kakršni sta oni dve pri rdečem gospodu s sabljo ob boku. Če se ena skuja, se mi pa druga ponuja.“ Pri teh besedah se je zazrl v mladega vojaka, češ, ne zameri, ako se kosam s tvojo podjetnostjo in krasoto! Pri izbruhu takšne pijane zgovornosti so

se spogledali gosti, Agata in Jerica pa sta se prikupno nasmejali Čeponu, ker dobro se jima je zdelo, da sta ujagmili takšnega junaka.

„Čigav si pa, da sitnariš tukaj in se toliko ujedaš?“ je vprašal sitneža šaljivec v delavski bluzi.

„Bogkov in kruhkov sem, pravijo mi pa Pimperbeg, če si tako radoveden in mi ne boš zameril,“ je odgovoril zafrakeljski mož. „Več sem videl na svetu in več vem, nego vi vsi skupaj. Tudi Pimperbeg je posedal v prejšnjih časih z mlado in lepo ženko po gostilnah in kavarnah — o!“

„Kdaj je bilo to?“ je vprašal mož z bulo pred ušesom.

„Pred dvajsetimi leti na Turškem.“

„Ti si bil na Turškem?“

„Bil, z ženko.“

„Kje jo imaš pa zdaj?“

„Ušla mi je, še na Turškem mi je ušla. In vse moje prihranke je vzela s seboj, kar sem jih bil zaslužil z mizarstvom.“ Pimperbeg je vzdihnil.

„Ali je pobegnila v kakšen harem?“

„Ne — v Egipt je šla. Tam si mlada ženska hitro zasluži.“

„Bo že, bo že. To se pa nista kaj zelo ljubila?“

„Skraja sva se imela rada, potem sem pa spoznal v njej prepirljivko in svojeglavko. Če sem zahteval od nje dleto mi je prinesla oblič, če sem hotel obrezovalnik, mi je podala sveder, če sem ji rekel: Bodi vesela! — se je zajokala: vse je storila narobe.“

„Stoj, Pimperbeg!“ se je zdajci vmešal šaljivec v delavski bluzi. „Morda si pa naletel na tisto hudo babo, o kateri je pravil letos poleti pri nas na fabriškem dvorišču Bošnjak z medvedom, da je živela nekje doli na Turškem.“

„Kaj pa je pravil Bošnjak?“ je vprašal mož z bulo, ker je pričakoval smešnico.

Šaljivec je bil precej pripravljen povedati svojo povest. Okrepčal se je z dobrim požirkom iz kozarca, potem je začel: „Živel je nekje v vzhodnih krajih — tako je pravil Bošnjak — kmet, ki je imel zelo hudo ženo. Karkoli bi ji ukazal, vselej je storila nasprotno. Neko jutro ji je, odhajajoč na njivo, rekel: „Danes mi ne nosi obeda na njivo, itak pridem zgodaj domov.“ Ko je bilo poldne, glej jo ženo, ki trese obed za njim. Dobro — reče kmet, vzame obed ter sede. Bila pa je na kraju njive jama, malone brez dna, pokrita z zelenimi vejami. In kmet pravi ženi: „Sedi, kamor hočeš, samo ne na ono zeleno vejevje, ker tam se ti lahko pripeti nesreča.“

Jedva je žena to slišala, že je skočila k vejam in je razmahoma sedla nanje. Pa o groza — veje so se pošibile, polomile in žena je padla v jamo. Proti večeru je šel kmet domov. Naproti mu prideta njegova otroka, ki jokajoča vprašujeta po materi. To ga je užalilo. Zato vzame drugo jutro dolgo vrv ter gre, da izvleče ženo. Spusti vrv v jamo in vleče gori. Kar vidi, da se je vrvi oprijel starec, ki milo stoka in prosi, naj ga izvleče, za kar mu hoče dati dober svet, vreden mnogega blaga. Kmet se je usmilil, izvlekel starca ter ga vprašal, kdo je in kako je. Odgovoril je starec: „Jaz sem vrag; sedmero nas je bilo v oni jami; sto let smo mirno prebivali v njej, včeraj pa je prišla k nam huda baba, katere so se moji tovariši tako prestrašili, da so skokoma pobegnili, a jaz nisem mogel, ker sem na eni nogi hrom. Glej me siromaka, kako sem osivel to noč od strahu pred tisto sitnico.“ Dalje je rekel vrag: „Denarja nimam, da bi te nagradil za tvojo dobroto, vzemi pa to-le šibico. Jaz pojdem in zlezem v cesarjevo hčerko, na kar bo cesar po vsem cesarstvu iskal človeka, ki bi mu otel obsedenega otroka. Takrat se pojavi ti na dvoru, povej, da umeš izganjati hudiča, udari hčerko s to šibico, in jaz bom precej skočil iz nje. Cesar te za tvojo pomoč nagradi z mnogim blagom. Toda samo enkrat smeš rabiti šibico, vdrugič bi se ti ne obneslo.“

Kmalu potem se je po cesarstvu raznesla novica, da je cesarjevo hčer obsedel hudič in da cesar obeta neizmerno blaga onemu, ki bi jo ozdravil. Ko je bil kmet to slišal, se je odpravil na dvor ter rešil po vragovem navodilu cesarjevega otroka velike nadloge, za kar je dobil čuda bogastva.

Zgodilo pa se je čez nekaj časa, da je hudič obsedel tudi hčer sosednjega kralja. Kralj sporoči cesarju, naj mu pošlje tistega kmeta, ki ume izganjati hudiča, ako tega ne stori nemudoma, naskoči cesarstvo z močno vojsko. Da se miroljubni cesar ogne nevarnosti, precej ukaže, naj gre kmet h kralju. Kmet vzame šibico in se napoti na kraljevi dvor. Tam moli k Bogu in udari s šibico po kraljični, toda vrag ni hotel iz nje. Tako jo je šibal teden dni, pa nič ni pomagalo. Kralj je od dne do dne debeleje gledal in kmetu je postajalo od dne do dne gorkeje. Ves obupan je kmet ukazal, naj na gradu vsako opoldne strelijo iz dveh topov. Tako so streljali devet dni in kralj je gledal še debeleje, ker hčerki ni nič odleglo. Ministri so se posmehovali za kraljevim hrbtom in osle so kazali kmetu. Deseti dan je velel kmet, naj strele iz vseh petdeset topov na enkrat. In glejte — ko je neumni hudič slišal toliko grmenja, je začuden vprašal

iz kraljične: „Zakaj so streljali dosihdob samo iz dveh topov, danes pa so strelili kar iz vseh petdeset?“ Odgovoril je kmet vrugu: „Zato so sprožili danes vseh petdeset, ker se bliža mestu tista huda žena, ki si bival z njo v tisti jami, ako se še kaj spominjaš.“ Ko vrug to sliši, skoči ves prestrašen iz kraljične ter reče: „Ako je tako, onda bežim jaz v Indijo Koromandijo, a ti beži, kamor ti tvoj Bog pomore.“ Tako je bila rešena kraljeva hči hudiča in kmet je dobil zopet čuda bogastva. Ako ga ni zapravil, ga še ima.“

Vsi gostje so se grohotali smešnici, celo policaj se je hahljal, a tako prikrito in lahno, kakor bi ga bilo pred temi nizkimi bitji sram smehljaja. Ko so se dosti nasmejali in se tudi pogovorili o prepirljivih in svojeglavih ženskah, si je otrl mož z bulo solzo prebavo pospešujočega smeha ter vprašal siromašnega Pimperbega: „Ali svoje ženske nisi šel iskat v Egipt?“

„Šel sem za njo in pet let sem v Egiptu delal in jo iskal. Dognal sem, da živi v Aleksandriji v neki veliki hiši, kjer ženske mreže vežejo za moške.“

„Aha! Pa si šel tja?“

„Pisal sem ji, naj se vrne k meni, vse ji bo odpuščeno.“

„Bolje bi bil storil, da si vzel šibo in šel iz babe izganjat hudiča.“

„Odpisala mi je, naj pridem, da me željno pričakuje. Šel sem v tisto proketo gnezdo, pa žene tam nisem dobil. Potegnila jo je pred menoj v Ameriko.“

„Ti pa za njo?“

„Res sem se odpravil v Ameriko, pa ženske več nisem našel. Tam sem delal deset let, dokler mi ni stroj odtrgal prstov leve roke.“ Pimperbeg je dvignil levico izpod mize in pokazal ročno štulo.

„No,“ je rekel šaljivec, „ako je vse res tako in nam ne cediš laži, tedaj si videl tri dele zemlje in mnogo lahko veš. Ker si tako učen, nam pa povej, kako se suče zemlja, na desno ali na levo.“

Pimperbeg je osupnil kakor dijak, ki je dobil nerazrešljivo nalogo; pogreznil se je v trdovraten molk.

Šaljivčevo vprašanje pa je zanimalo moža z bulo. Pričakujoč novo smešnico je začel s šaljivcem prepirček, kako je s sukanjem zemlje. In možaka sta, režeč se drug drugemu v obraz, neugnanih jezikov trdila vsak svojo, eden, da se suče zemlja na levo, drugi, da se suče na desno. Pokazalo pa se je, da oni v delavski bluzi ne mara človeka lakajskega obraza. Rogoborno je pobijal njegovo trditev, očitajoč mu, da človek, ki svojemu gospodu maže čevlje in mu krtači obleko, ni sposoben govoriti o važnih stvareh. Lakaju se

je za malo zdelo, da ga je prijel nasprotnik za njegov vzvišeni posel. Zadirčno je rekel: „Čeprav imate v tovarnah časa dosti za burke, prave pa le ne veste. Da bo pa mir besedi in obema prav, naj se suče vsaka zemeljska poluta sama zase, ena na desno, ena na levo. Pa mirna Bosna!“ In udaril je s kozarcem tako trdo ob mizo, da je šaljivcu pljusknilo vino v obraz.

Takšna razlaga učenih stvari pa delavcu ni bila povšeči. Vinska vlaga na obrazu ga je razkačila. V gorečnosti prepira se je dvignil izza mize ter prismukljivcu z bulo pritaknil debelo zaušnico, od katere je zašklepetalo po sobi.

Takega nereda policaj Pikelmuc ni mogel prezreti. „Ohá!“ je vzkliknil. „Tu se ne bosta pretepavala!“ Izvlekel je iz žepa svoj zapisnik in je pričel nekaj beležiti.

To se je za malo zdelo Čeponu. „Pa vi povejte, gospod policaj, kako je s to stvarjo. Kako se suče zemlja — no?“ je vščipljivo vprašal.

„Jaz tega ne vem,“ je momljal Pikelmuc, hlastno opisujoč razpoloženje onih dveh rogoviležev.

„Onda ste takšen osel, kakršna sta ona dva,“ je moško rekel Čepon, vesel, da jo je zasolil sovražnemu mogotcu.

Policaj je vso ostrino svojega pogleda zabodel v vojakov obraz. „Prosim za vaše ime!“

Čepon je snel čepico, kjer je napisano njegovo ime, ter mu jo pomolil pod nos. „Zapomnite si ga!“

„Že dobro,“ je odgovoril policaj. Ko je bil napisal vse, kar se mu je zdelo potrebno za vzdržavanje reda in miru v krčmi in državi, je strogega obraza zapustil gostilno, da napiše svoj raport.

Ko je odbila ura dve, jo je pobral Čepon po svoj kovčeg. Ženski sta ga spremili. Potem je šel z njima na njiju stanovanje, kjer so se prav dobro imeli. Odprl je kovčeg, pogostil je družici z vsebino. Dvakrat je poslal po vina in sam je jedel od suhega mesa in svežega sadja.

Luna je že stala na nebu, pusta in čemerna, kakor bi se v solzah poslavljala s starim letom, ko sta Agata in Jerica štorklja-jočemu prijatelju kazali pot v vojašnico. Na trgu Vseh svetnikov jih je dohitela patrila pod vodstvom korporala Smuka, ki je jahal Čeponovega Ezava. Dragonec je sladkoginjen objel svojega konja krog vratu in rade volje se je dal odgnati domov.

Dragonec Cepon je bil dosle zanesljiv v službi, priden in brez kazni. Nahaja se v preiskovalnem zaporu. — —

Takšno prijavo je sestavil manipulant Ručigaj na novega leta ponoči. Ker je bila zelo obširna, je svoje delo sešil. Drugi dan je nesel sešitek kapitanu v podpis.

„Zadnjič sva dobila nos, ker ste premalo načekali o Buzakljunovih dolgih prstih; danes ste nakavkljali sila mnogo. Ste li temeljito posvetili v Čeponovo stvar?“ je vprašal kapitan.

„Nadejam se, gospod kapitan,“ je samozavestno odgovoril Ručigaj. In kapitan je dokument podpisal, ne da bi ga bil prečital.

Manipulant je, čuteč pisarsko zmagoslavje v duši, poslal prijavo v polkovno pisarno.

Tri dni pozneje je napovedal polkovnik, princ visoke veljave, samodržec in železolomec, pregled škadrona. Naročil je prvo četo za osmo jutranjo uro na jahalnico, potem naj pridejo v presledku ene ure ostale tri čete, opoldne pa remonte. Pregled se je raztegnil do tretje popoldanske ure. Ručigaj je moral ves čas stati ob jahalnici s konjsko rodopisno knjigo pod pazduho, ker polkovnik je prišel z živinozdravnikom, da pri tej priliki preiščeta konje in izbereta one, ki bi bili zaradi starosti ali drugih napak tekom leta za prodajo. Kadarkoli je bil manipulant poklican na jahalnico, da odpre svojo konjsko knjigo in prečita rodopis dotičnega konja, vselej ga je strogi polkovnik obrnil z divjim pogledom in odslovil z zadirčno besedo. Ručigaj je prezebal dalje, izprašujoč se: Kaj pa se je zopet zgodilo, da je naš samodržec tako nasajen name? Dolgo stanje ga je utrudilo, oči so mu že motno brlele izpod težke čelade in brk se mu je povetil.

Ko je bila naposled končana vizita, je poklical polkovnik Ručigaja predse. Potegnil je iz žepa listino, v kateri je manipulant s strahom spoznal kazensko prijavo o dragoncu Čeponu.

„Gospod kapitan, tukaj ste mi predložili kazensko prijavo, s katero se rogate pravilom vojaškega uradnega poslovnikarja. Ali ste jo čitali?“ je strogo vprašal polkovnik kapitana, moleč mu listino, ki je bila opremljena z mnogimi rdeče in višnjevo začrtanimi vprašaji in klicaji, kar je pričalo, kakšno mučno kritiko je prestala v polkovni pisarni.

Kapitan, ki se sicer ni bal ne hudiča ne biriča, se je stresel pred tako razmrcvarjenim dokumentom. „Poslušno prosim, gospod polkovnik, jedva sem začel čitati prijavo, pa me je čut dolžnosti nenadno prevrnil nekam drugam — toliko je teh uradnih opravil pri škadronu — tako da v navalu poslovanja nisem mogel prečitati do kraja. Stvar je bila nujna, zato sem hitro podpisal in poslal v adjutanturo,“ se je opravičeval kapitan.

„Ta prijava se vleče kakor neslan italijanski makaron, ki ga natakar maši gostu v usta in odstriže, kadar se gostu zdi zadosti,“ se je pošalil polkovnik in ugodljivo prikimal kapitanu. Potem se je okrenil k Ručigaju in več se ni šalil. Izobrazil je zlobno strmenje na obličju. „Glejte, gospod kapitan, kako stoji čelada na buči vašega manipulanta, kakor pijanemu ognjegascu, kadar gasi žejo. A-a-a! Neznosen subjekt je to!“ Prijel je za čeladni greben, dvignil pokrivalo in ga z močjo zopet zapičil na poetično glavo.

„Hudiča, ta mi pa rahlja možgane!“ je jeknilo v Ručigaju, mevknil pa ni besedice.

Ko se je bilo pokrivalo pravilno uleglo, je polkovnik razgrnil Ručigajev sešitek, prijel za ogal lista ter dvignil z rdečim svinčnikom prekrižano „remekdelo“, tako da so listi liki skupina zastav ob veličastnem shodu zafrfoleli pred nosom ubogega svobodomisleca. „Vi, šolobarda!“ je vzkipel poveljnik. „Čemu ste prikrpali h' golemu dejanju toliko puhlic o babah? A? Ne poznate našega poslovnika, ki veleva, da morajo biti vsa naznanila in prijave kratke, toda jasne in jedrnate, brez nepotrebnih pritiklin?“ Divje, prav vražje je zrl polkovnik, in Ručigaju je bilo pri srcu kakor tistim sedmerim vragom pred sitno ženo, ki je padla v jamo.

„Poslušno javljam, gospod polkovnik, vse sem natanko in po resnici opisal, tako da bi ne bilo nikjer vrzeli in bi gospodu avditorju ne trebalo pisati po nadalnja pojasnila,“ se je osmelil Ručigaj.

„Vi brljavi nočni čuvaj! Jaz vas že naučim!“ se je zadrj polkovnik, pretrgal sešitek ter ga vrgel pred pisarja. „Gospod kapitan, ta nezanesljivi pisalni stroj morate držati v ježevih rokavicah! Kaj je vse prištulil v svoj zmazek! Vojašnico imenuje hišo pokore in vojaških muh! Prosim, ali ste slišali kaj takšnega? Na petnajst dni ga zaprite v njegovo sobo, a kljub zaporu mora opravljati svoj pisarski posel. Jutri ob enajstih mora biti kazenska prijava, sestavljena po naših predpisih, zopet v polkovni pisarni.“ Okrenil se je vnovič k manipulantu. „Jaz vam izbijem iz glave romantično omotico! Izgubite se izpred mene, odlazite, osel! Marš! Marš!“

Ručigaj se je sklonil po svoje raztrgano „remekdelo“, ga vtaknil pod pazduho k svoji konjski knjigi, salutiral ter jo mahal raven kakor sveča domov.

Takšen je bil prvi honorar našega spretnega in priznanega Janka Ručigaja. Pisatelj se ga še dobro spominja zdaj, ko stavi ob ulici Dobrega kredita lastno vilo.

